

פרוטוקול מס' 392

מישיבת ועדת העבודה
יום ב', כ"ט במרחשון תשל"ז - 22.11.76
בשעה 10.00

נ כ ח ו :

חברי הוועדה:

- ש. ארבל-אלמוזלינו - היו"ר
- פ. גז
- ל. דיציאן
- י. יודין (דרניצקי)
- ס. כהן
- א. לבנבראון
- ד. לוי
- י. כהן
- ה. שפעוני

מוזמנים:

- י. גורלניק - מנהל האגף להכשרה והשתלפות מקצועית, משרד העבודה
- י. הכט - מנהל הסה' המקצועית הפדגוגית, משרד העבודה
- ב. לוינזון - מנהל היחידה לתכנית לימודים משרד העבודה
- א. הילפן - יועץ שר העבודה
- ז. גינדר - ממונה על החניכות, משרד העבודה
- פ. הר - משרד האוצר
- א. לאור - סגן הממונה על התקציבים משרד האוצר
- ר. לביא - מפיכולוג שירות התעסוקה
- י. שובלי - נציגי הנוער העובד והלומד
- ט. ניטן - יועץ טשפטי
- י. אליאסוף
- אהרן לנגרמן - מנכ"ל משרד הסעד (למעיה ב')

מוזכיר הוועדה: י. נוריאל

רשמה: לאה צ'סנר

א. סדר-היום:

הרחבת החניכות והגדלת שעות הלמידה - ההיבטים הפדגוגיים, המקצועיים והתקציביים - הצעה לסדר היום של חה"כ ש. ארבל-אלמוזלינו

ב.

דיווח על הפטא-ומתן עם איגוד העובדים הסוציאליים עקב האיום בהכרזת שביתה

היו"ר ש. ארבל-אלטונגל

פנתחת את הישיבה. אנחנו נפשיך היום בדיון בשאלת הרחבת החניכות מהיבטים הדפדוגיים, המסצועיים והתקציביים, ולשם כך הזמנו לדיון זה את נציגי משרד האוצר, אשר צריך להקציב את האמצעים למשימה זו, וכן את נציגי משרד העבודה הממונים על הטיפול בנושא זה, גם מהצד הפדגוגי.

ד. לוי: עם כל הכבוד לנושא שעומד על סדר היום, ומבלי לפגוע בחשיבותו, אין הוועדה הזאת יכולה לעבור לסדר-היום לגבי נושא שהיא דנה בו בשבוע שעבר, ושהיום שמענו שהמסא-ומתן בו התפוצץ והעובדים הסוציאליים עומדים להכריז על שביתה החל ממחר. לדעתי היה כאן זלזול מצד הממשלה בטיפול בננושא עדין זה.

אני מבקש להזמין את מר לנגרמן, מנכ"ל משרד הסעד, אשר מונה על-ידי ועדת השרים לענייני שכר לעמוד בראש הצוות לניהול המסא-ומתן עם העובדים הסוציאליים, שידווח לנו מה נעשה. לדעתי הוועדה הזאת צריכה לפעול כדי לפנוע את השביתה של העובדים הסוציאליים, אשר עלולה לפגוע באוכלוסיה של הנזקקים והתלויים בעובדים הסוציאליים. אנחנו עלולים לעמוד בפני זעזוע חברתי שאין דוגמתו אם אמנם העובדים הסוציאליים יכריזו על שביתה.

אני מבקש מהיו"ר לנקוט יוזמה ולזמן לכאן את מר לנגרמן כדי לעדכן אותנו ביחס לאמצעים שהממשלה נקטה בהם כדי לפנוע את השביתה.

פ. כהן: אני מבקש את היו"ר להעמיד על סדר-היום של החעה דיון בענין הסכמי העבודה הקיבוציים שנחתמו בתעשייה הצבאית, ושלא כלול בהם סעיף, כי עובדים המושעים מעבודתם יקבלו מחצית המשכורת עד לסיום הבירור בעניינם. לא מדובר על עובדים שהושעו עקב גניבות, אלא מפני סיבות אחרות. בכל הסכם עבודה נקבע כי אדם שהושעה מעבודתו יקבל מחצית ממשכורתו, ואיני יודע מדוע זה לא חל על עובדי התעשייה הצבאית. בסופו של דבר אנשים אלה ייפכו למקרי סעד או לנזקקים לדמי אבטלה.

היו"ר ש. ארבל: הבוקר נמסר לי משרדו של מר לנגרמן שהמסא-ומתן עם העובדים הסוציאליים עדיין נמשך. התעוררה שאלה מה תהיינה ההשלכות של התוספות שיצתנו לעובדים הסוציאליים על סטוריים אחרים במשק. אני מוכנה להתקשר עם מר לנגרמן ולבקשו לבוא לישיבה זו, אבל איני מקבלת את ההצעה שלא נקיים את הדיון בהתאם לסדר-היום שנקבע מראש. הוועדה אינה יכולה להתערב במסא-ומתן.

ד. לוי: זה כבר לא ענין של מסא-ומתן אלא איום בשביתה בנושא רגיש ביותר, ואני מבקש לשמוע ממר לנגרמן מה היו הצעות הממשלה כדי לפנוע אותה. הציבור צריך לדעת שוועדה זו רגישה לנושא הזה. אני מבקש להצביע על הצעתי.

היו"ר ש. ארבל: אין צורך להצביע, אני פועלת על פי התקנון.

י. אליאסוף: סעיף 77 של התקנון קובע, כי את סדר-היום של ישיבות הוועדות יקבע היו"ר. חברי הוועדה יכולים להוסיף סעיף לסדר-היום בהסכמת רוב הוועדה, והוא יידון אחרי הנושאים שנקבעו בסדר-היום על-ידי היו"ר הוועדה.

ד. לוי:

בשבוע שעבר סוכס' אסר' לנבחרת ירושה על המצב לווועדה היום. אני מבקש להזמין אותן, כי היום נודע שהמשא-ומתן התפוצץ ועוסדים להכריז על שביתה.

היו"ר ש. ארבל:

אבקש את המזכיר להתקשר עם מר לנגרמן ולהזמין אותו לישיבה בשעה 12.00.

להצעתו של חה"כ מאיר כהן - איני מתנגדת להעמיד על סדר-היום טעיף של דיון בהסכמי עבודה קיבוציים.

אנחנו עוברים לסדר-היום, ואבקש את מר גורלניק, מנהל האגף להכשרה והשתלמות מקצועית במשרד העבודה, לפתוח בדיון.

י. גורלניק:

גבירתי היו"ר, חברי כנסת נכבדים. כפי שהבטחנו בישיבה הקודמת הבטחנו לעסוק היום בתכנים של ההכשרה המקצועית, שהרי האמצעים שאנחנו מפעילים ומבקשים, בטופו של דבר באים לידי ביטוי בהצלחה גבוהה יותר או נמוכה יותר, בהתאם לתכנים שאנחנו יוצקים בתוך המערכת הזאת של הטיפול בנוער.

קיבלתם תיאורים כלליים ממני וממר זוהר גינדר, המסונה על החניכות, ומאנשי שירות התעסוקה, נציגי הנוער העובד ורשת "עסל", ואני מעביר בזה את רשות הדיבור לנציגי המחלקה הפדגוגית. בהזדמנות זו ברצוני לציין שהם עושים עבודת קודש יומם ולילה, כדי ליצור את הקומוניקציה הדרושה עם אותו הנוער, שבטינות קודמים במערכות הלימוד השונות נכשלו בצורה זו או אחרת ונשרו. איננו יכולים להזור על שגיאות שנעשו לגבי חלק קטן של הנוער, ואנחנו מנסים לשפר את דרכי ההוראה והטיפול בנוער זה במערכת סיועית. עלוה זה נעשית תוך עריכת מחקרים, סקרים וכתובות הפניות לימוד והכנה מפרי לימוד מתאימים.

מקצת מהנושאים האלה הנוגעים בבטייה של נוער במצוקה במצוקה והטיפול בו, יביא בפניכם מנהל המחלקה הפדגוגית, "עקב הכס, ומנהל המדור לתכניות הלימודים, בני לוינזון.

יעקב הכס:

גבירתי היו"ר, חברי הכנסת. אני מודה על היוזמה של היו"ר להעלות את הנושא לדיון. הנושא שאני רוצה לדון/הוא: ההיבט האיכותי על הכנת החניך הפנוגר בחברה טכנולוגית. איני רוצה להלאות אהבם במספרים, אשתדל לעמוד על הבטייה האיכותית בטיפוח לבטייה הכמותית, והיום ברצוני להדגיש במיוחד בבטייה של פעולות טיפוח סיועית הנעשות בקרב האוכלוסייה שהיא בטיפולנו.

האגף להשתלמות והכשרה מקצועית מטפל בנושא שלא מצא את מקומו במסגרות קונבנציונליות של לימודים, ולעופת זאת מצא את מקומו במסגרות פשהלות של לימודים ועבודה, והכשרה מקצועית הגוריה על בטיס הצרכים של שוק העבודה.

האופייני לנערים הפונים אלינו הוא: רמת אינטליגנציה נמוכה והישגים בלימודים במיטיים של עברית וחשבון נמוכים ביותר. אני מדבר על הדברים האופייניים לרוב האוכלוסייה בהשוואה לטופו הארצי בהישגים לימודיים. לגבי שאר הדברים רמתם מבחינים הארציים מביעה לעתים לרעה של כחה ד'ה' בטופו ארצי. לחלק מהנערים שטפגרים בלימודים יש למעשה פיגור מרובה, שקשורות לסביבה שלהם, ועל-ידי שיטות נכונות אפשר להוציא אותם חזרה ללימודים, על ידי השילוב של לימודים ועבודה.

דבר גוטף, יש להם תימכול מהמערכת הלימודים והחברתית בה הם היו נתונים בבית-הספר היסודי ובית-הספר העל-יסודי. למעשה אותם הנערים מוצאים את עצמם במסגרות שאינן מסגרות לימוד

יעקב הכט:

קונבנציות נליות והמתפקדות בצורה נכונה. מה שציינת עכשיו הוא אופייני לא רק למדינת-ישראל. בעולם הגדול עדיין יש אהרו מסויים של האוכלוסיה שמסוגל לתפקד במסגרת של לימודים ועבודה כאחת, למרות שלעתים הבעיה היא לאו דוקא האינטגרליות, אלא טשום שמסגרת זו מזמנת יותר אפשרויות לאותה אוכלוסיה. קרוב ל-10% של אותה אוכלוסיה גם בעתיד יכולים לתפקד במסגרת זו.

גורם נוסף שמספיע על המערכת הוא הצורך לצאת לעבודה בגלל הגורם הכלכלי, כאשר הנערים חייבים לסייע בבית.

אני מעלה את הנקודות הללו טשום שבכיוון האיכות של הכנת חומר הלימודים אנחנו חייבים להתייחס לקשת רחבה של תלמידים, חניכים ועובדים צעירים, החל מרמת אינטליגנציה ותיפקוד גבוהה וכלה בילדים עם פיגור אישי חמור למדי. הקשת היא רחבה מאד, כי אין הומוגניות באוכלוסיה, והחומר שאנחנו חייבים להכין עבורם חייב להתאים לאוכלוסיה רחבה, כאשר לכל אחד יש בעיה מיוחדת בפני עצמה.

המגמה העיקרית שלנו היא למעשה להכין נוער לחברה טכנולוגית, שבה יוכלו לתפקד כעובדים צעירים אם בעבודה מקצועית, ואם בעבודה בלתי-מקצועית, אבל כעובדים יעילים למשק.

ועדת העבודה של הכנסת עוסקת לא מעט ביחסי העבודה במשק, ואני חושב שאנחנו תורמים במידה רבה להכנת עובדים שיוכלו לעבוד במסגרת של יחסי עבודה תקינים, ואנחנו רואים זאת כאחת המשימות היותר חשובות שלנו, כאשר בצד האוכלוסיה שאנחנו מקבלים יש לנו הבעיות המיוחדות של האוכלוסיה הספציפית.

ברצוני להדגים בחלוקה גסה את הקבוצות של הנערים שאנחנו מקבלים. הקבוצה הראשונה היא של נערים שאינם עובדים ואינם לומדים. המשימה הראשונה היא הבאתם למסגרת, כאשר הצד הלימודי המקצועי אינו מהווה בשלב הראשון את המוקד העיקרי. אנחנו רואים בבואם למסגרת לימודית וחברתית משימה ראשונה, בעיקר במסגרת הקלטים. לאט לאט אנחנו מכניסים במסגרת של הקלטים תכנים בוספים שיסייעו לתלמידים להקלט במסגרת חינוכית רגילה.

קבוצה אחרת, נערים ניידים מעבודות לא מקצועיות כאשר אינם יכולים להשתלב והם מחליפים מקומות עבודה, לעתים מדי שבוע. הסיבות הן בעיקר בעיות של הסתגלות למקום עבודה, אולי מפני שהיו להם בעיות של הסתגלות בבית. הפסיכולוגים מדברים כאן על תקופת הסתגלות. גם לאחר תקופת ההסתגלות ההכרחית חלק מהנערים ממשיך להחליף מקומות עבודה, ואינם רואים את עצמם כלומדים מקצוע.

אנחנו חייבים להכין מסגרות ותכניות לימודים לאותם הנערים שחוק עבודה נוער והתיקון שנתקבל ב-1972 מחייבים אותנו לעשות זאת, שכל נער עובד חייב ללמוד. כאן יש אפשרות גם של עבודה מקצועית וגם עבודה לא מקצועית, אבל הנערים אינם רואים עצמם לומדים במסגרת מקצועית.

סוג שלישי של נערים שעוסקים בעבודות ייצור והם מתמידים במקומות העבודה, אבל בעבודות השונות אין מכשירים אותם למקצוע מסויים, אלא בעיקר הם עוסקים בהפעלת מכונות או אורזות בנתי-חרושת לתרופות וכדומה.

יעקב הכט:

אנחנו רואים את תפקידנו העיקרי בהכנת העובד לחיי חברה כולל מתן השכלה כללית שחטרה להם, וכן אלמנטים מקצועיים שיאפשרו להם אולי לעבוד וללמוד ולשלב זאת בעבודה המקצועית. אנו מכשירים אותם למקצוע מסויים.

במסגרת קבוצה זו אנחנו מכינים את הנערים לעבודות מקצועיות למחצה, בין שאלה עבודות ייצור ובין שהן עבודות מקצועיות. פה אנחנו מוגישים את הנושא של לימודים מקצועיים, כאשר ייתכן והשוק עדיין לא הכריז על מקצוע כמקצוע במסגרת חוק החניכות, או סיווג מקצועי, אבל אדם בעל מקצוע בחברה שנקלט בשיטות התעסוקה כבעל מקצוע.

סוג נוסף של נערים הוא הנערים שעובדים בעבודות מקצועיות, כאשר הכוונה פה בעיקר למקצועות החניכות, ולמקצועות שעדיין לא הוכרו כמקצועות חניכות, כמו האלקטרוניקה, שאני מקווה שיוכרו בקרוב כמקצוע שבו יוכלו הנערים לקבל סיווג מקצועי בשוק העבודה. יש פה מיגוון של נערים מבחינת ההיבט של מקום העבודה.

בסינו "להתלבש" על הבעיה האיכותית בכמה כיוונים. ראשית, הבנייה מחדש של מסגרות הינוך ולימוד קטנות. התברר שפסגרות החינוך בבתי-הספר הרגילים אינן מתאימות לאותם הנערים. אם הן היו מתאימות לאותם הנערים יש להניח שהם היו מסשיכים ללמוד.

כאן יצרנו כמה מסגרות. קודם-כל בית-הספר לשוליות, שבו יש לנו תכנית פרחב שבה לומדים 3 ימים ועובדים 3 ימים. כל אותן הפסגרות מתאימות במיוחד לאוכלוסיות שלא היו פסוגלות בעבר להקלט בבית-הספר הרגילים.

דבר נוסף, הבנייה מחדש של מקצועות ועיסוקים. זה לא קשור ישירות לנוער, כאשר האגף הפונה על יצירת סיווג של מקצועות, ואנחנו מבטים לעשות רישוי של מקצועות פורמלי, כדי שהחניכים יוכלו להכנס לאותן המסגרות. למשל, לגבי השפלאי מקובל שחייבים לעבוד קודם במסגרת הנשורה של גית-ספר רגיל. בשביל החניכים הכנו מסגרת מיוחדת שתוך כדי עבודה יוכלו לקבל רישוי נוסף לבית הספר שקיים. אבל במסגרת זו דרישות הבטיחות ודרישות הלימודים הן גבוהות, ויצרנו מסלול לימודים ברור מכיוון של חניכות לכיוון של לימוד מקצוע מוגדר. כאן אנחנו מורידים את המחסום הפורמלי על טגה שנערים אלה יוכלו להשתלב במקצוע ובהגדרה.

נוסף לזה המסגרת המיוחדת הזאת כוללת מערכת שעות מיוחדת לימוד בכפרים מיוחדים; כוללת מתודיקה מיוחדת שפותחה עבור נערים אלה. אנחנו מפתחים צורות כאלה שלפעשה אינן מקובלות היום בחינוך היסודי והעל-יסודי, מפני שאילו היו מתאימות היו מסשיכים בהן.

דבר נוסף, יצירת צורת עובדים מיוחדת עבור הטיפול בנערים אלה. פה יש היבט תקציבי ברור. אנחנו מעצבים מחדש את תפקידו של המורה במסגרת בית-הספר לחניכים ובית-הספר לשוליות, כאשר מקובל לראות את המורה כמסתכל על התלמיד הלומד שהוא לומד בצ'קר, ואצלנו הלימוד הוא חלק מהישגיו של התלמיד.

קשרים עם

נוסף לזה אנחנו מקיימים מסטיגרים למורים שמכשירים מורים למסגרת מקובלת, ואנחנו חייבים עם אותם המורים להכין אותם למסגרת שלא היו רגילים לה קודם. זה הפך לתפקיד של מורה טואץ, נוסף לתפקידו הרגיל.

תפקיד נוסף הוא העובד הקהילתי, שהוא אולי שם לא מתאים, כי הוא מוכיר לנו תפקיד אחר של רקע מוציאלי.

האם העובדים האלה שובתים?ד. לוי:

י. הכט: אינני חושב שהם שובתים, הם ממלאים את תפקידיהם, אם כי פורטלית ייתכן, שאם תוכרז שבייתה, הם גם ישבתו. אותם האנשים שמטפלים בנערים בכיתם מרגישים באחריות גדולה והם ממשיכים בעבודתם.

זהו תפקיד מפתח המסייע לנער להקלט במקום העבודה ובחברה, והוא גם מסייע להסתגלותו של הנער בחברה המקצועית והחברה הטכנולוגית הקיימת עתה בישראל. אנחנו למעשה יוצאים בו צוות חדש על-ידי הכשרות מיוחדות ועל-ידי השתלמויות מיוחדות שהותאמו למסגרות בלתי-קונבנציונליות לגבי הכשרת אותם התלמידים.

עוד נושא של פעילות ספציפית יותר, אלה הפעולות של טיפוח מיוחד, מרכז לסיוע ריזקטי שבו יש אלמנטים שבעצם נלקחו ממערכת החינוך הרגילה ויושמו למסגרות שלנו, באותן המסגרות מנסים לתת מיומנות של בית-הספר, כי יש נערים שאינם יודעים קרוא וכתוב; ואחוז לא גבוה אינו יודע את ארבע הפעולות של השכונן, ולעתים אינו יודע להחזיק עפרון כראוי, ואנחנו חייבים להוציא אותם מתוך המסגרות של החניכות ולתת להם לימוד בסיסי. מאחר שאנחנו לא יודעים מה קרה לנער, האם הוא מפגר בהתפתחותו או שזה פיגור מדומה, מפני שהוא לא קיבל בבית את העזרה שהיה זקוק לה, או שהוא לא למד בבית-הספר.

מה עם חוק חינוך חובה?

מ. גז:

י. הכט: יש כאלה שגומרים שמונה כיתות בית-ספר ונמכחנים שלנו מתברר שאינם יודעים קרוא וכתוב. לא הכנתי מספרים, אבל יש כאלה לא מעטים באוכלוסיה הנושרת. במסגרת הנושרים יש תלמידים מצויינים שיכלו לסיים תיכון, אבל בגלל סיבות של הסתגלות גותנים להם לצאת לעבודה. אנחנו מוצאים נערים כאלה שהם גמרו בתי-ספר טכנאיים והם בצבא כדרגות גבוהות. לא הייתי אומר שזה דבר נפוץ, אבל זה קיים, וזה נעוץ בתקופה שלפני המדינה כאשר החניכות היתה המסגרת המקובלת מבחינת ההכשרה המקצועית. איני רואה צורך שהמסגרת הזאת תצטמצם לדבר זה, תמיד יהיו נערים שימשיכו לתפקד במסגרת זו, לאו דווקא בגלל נשירה מבית-הספר היסודי.

הבעיה שלנו היא להכין דומר לתלמידים שבגיל 16 מעשנים סיגריה ואינם יודעים את ארבע פעולות החשבון. זו בעיה חמורה. אנחנו למעשה מסתכלים על הצד הכסותי בשלושה כיוונים: א) לימודים כלליים; ב) מקצועות חברה; ג) לימוד מקצוע כאשר ההדגשים שונים ממסגרת למסגרת ומאוכלוסיה לאוכלוסיה.

לגבי הכיוון הראשון (תיאור על שיקופית) של הלימודים הכלליים: חשבון, מתמטיקה לחניכים. אנחנו מדברים על לימוד ארבע פעולות החשבון לנערים שלא הגיעו להישגים במסגרת כיתות היסוד. והספרים שהם למדו בהם לא התאימו להם. במסגרת הכיתה אנחנו מנסים ללמד בצורה אינדיבידואלית לגבי כל תלמיד; כמו-כן פיסיקה, גיאומטריה, וגם מקצועות כלליים, למרות שמקובל לחשוב שהנערים אינם מעוניינים בתנ"ך, בהיסטוריה וכדומה. מתברר שהנערים מוכנים ללמוד זאת. ההנחה שהנערים אינם רוצים ללמוד, אינה נכונה. רוב הנערים שאנחנו מגיעים אליהם רוצים ללמוד.

איננו רוצים להתרכז בלימודים כלליים, אלא בלימודי חברה שבהם אנחנו רואים אחת המשימות היותר חשובות להכנסת הנער למסגרת חברתית, מאחר שעומדות בפנינו בעיות חמורות למדי. חסרים לנערים אלמנטים בסיסיים, ואנחנו חייבים להסתכל על הנערים האלה כעל מבוגרים, כשלמעשה הם יותר מבוגרים מנערים מקבילים להם בבתי-הספר היסודיים, למרות שמבחינת היכולת שלהם בעברית ובחשבון הם ירודים יותר, אבל הם

י. הנט:

מכירים את המציאות היטב וחייבים להתייחס אליהם כאל מנוגדים. את נושאי היהדות, ציונות וכו' הם קיבלו בבית-הספר היסודי, אבל לא בצורה שאנחנו נותנים להם.

הנושא של רגישות מוסרית הוא נושא שאנחנו מנסים בשלוש השנים האחרונות לעבוד עליו חזק. יש לנו משחקים ליסודיים שונים בהם מדגישים את הצד המוסרי. למשל, נער שעובד במוטן ושומע שבעל המוטן אוסר לקליינט: הגלפתי לך את החלק הזה - והנער יודע שהוא לא עשה זאת. מה עליו לעשות? כיצד עליו להגיב? זו בעיה חריפה. המשחקים הליסודיים האלה יש בהם כדי להגביר את הרגישות המוסרית שלהם, והיכולת להגיב, כי הם יודעים מה החברה מצפה מהם.

הנושא הבא הוא המודעות האישית של החניך. זהו דבר אופייני לכלל התלמידים, כולל תלמידי היפון, שיש להם הרגשה של כשלון כאשר הם לא סיימו את בית-הספר, או שסיימו אותו ואינם יודעים הרבה דברים. אנחנו מנסים בשיטות שונות להוריד את המתח הזה. אנחנו רואים את הנושא של הורדת המתח דוקא בנושא של ליסודי חברה. מתברר להם שיש עוד אנשים שנכשלו וזה מוריד את המתח. במסגרת של קבוצת ה"כשלים" אנחנו משיגים הישגים לא רעים.

קיים הנושא של הבטיחות בעבודה; זכויות העובדים; חוקי עבודה וכו', זה נושא שבו הנערים מבקשים מאתנו יותר ממה שאנחנו מסוגלים לתת להם, כי אנחנו מוגבלים מאוד במספר השעות.

המושג של שינויי תרבות הקדשנו לו מחשבה רבה. נסינו להרגים זאת כרי לא להחריף את בעיית העדות, ובליסודים האלה המתח של העדות יורד, אפשר להגיד שהמושג הזה הולך ונעלם.

לגבי הנושא של המיעוטים - כאן יש מסגרות. יש לנו בירושלים בית-הספר על שם קנדי שבו לומדים נערים יהודים יחד עם נערים ערביים. אבל גם בבתי הספר היהודיים חייבים להעלות את בעיית המיעוט הערבי או מיעוט אחר.

הנושא של התארגנות חברתית - המכשיר שיש לנו הוא האוכלוסייה הדתית, שהיא אוכלוסייה של סקטורים שונים של המשק, ומשתדלים לתת את החשיבות של ההתארגנות החברתית מבחינת האיגוד המקצועי והעמידה על הזכויות של העובדים.

הנושא של אזרחות מקובל מאד: הפנסת וועדותיה, הממשל וכו'.

בנושא של המקצוע אנחנו מקדימים מספר ארצות מתקדמות בעולם לגבי ההתפתחות של החטיבה הטכנית. בנושאי הטכניקה אנחנו עולים לעתים על האוכלוסייה המקבילה במוסדות העל-יסודיים. אנחנו מטפחים נושא זה, כי זה נותן בטחון רב לאותם הנערים, כשהם חשים שהם טובים יותר בנושאים של החטיבה הטכנית מהחברים שלהם בבתי ספר אחרים.

הנושא של בית-הספר העיוני באותו המקצוע - אנחנו מנסים לעשות עבודה חלוצית במדינת-ישראל כדי להתאים את תכני המקצוע לשוק העבודה, ומנסים לעשות זאת על-ידי ניתוח עיסוקים, וקביעת מסדות ברורות לנושא של לימוד דברים לא מיותרים ביחס לשוק. יש מקצועות שלומדים בהם דברים מיותרים בתכנים המקצועיים, לעתים מפני שהמורים אוהבים ללמד את מה שהם למדו בילדותם, ואינם מתחשבים בתכנים. כאן אנחנו מכריחים את המורים להתחשב ולהתאים עצמם לתכנים המקצועיים הדרושים לנערים.

אנחנו מנסים לטפח במיוחד במסגרות החברתיות שילוב של לימוד בעבודה, יותר שיטות אינטגרציה במעבדה, כדי לשלב ליסודים מקצועיים ועיוניים במסגרת בית המלאכה או המעבדה, ולא לתת את החלק המקצועי בנפרד והחלק העיוני בנפרד.

י. הכט:

הדברים האלה נעשים על-ידי ביצוע קצטי של המדור לתכניות הלימודים ובהנחייתו, ויחס עם זאת טעורובים בכך גם חלקה ליחסי עבודה, אוגון הכוער העובד, שחלק גדול של מכוני העבודה בוצע בשיתוף אתו. בשנתיים האחרונות גם האוניברסיטאות נטו שכם. עד לפני שנתיים האוניברסיטאות ראו בזה דבר שולי בחינוך המקצועי, ולא היו מוכנות לשתף פעולה. זאת בעיקר מפני שלא ראו אפשרות להוציא נייד על סך ההתעסקות עם האוכלוסיות האלה. בתקופה האחרונה גילו יותר נכונות משום שחדר לאותם האנשים הרצון והראייה שאפשר להפיק לא מעט תועלת מהדברים הקשורים לאותה אוכלוסייה.

לגבי הנושא של החטיבה הטכנית, אנחנו עדיין ספקחים אותו. אתמול היו אצלי שלושה מפקחים ממשרד החינוך שביקשו חומר לגבי אותה אוכלוסייה. לדאבוני עוד לא היה לנו חומר מלא, כי אנחנו ענשיין בשלבי ניסוי, לכשיסתיים השלב הזה נוציא את החומר המוגמר למנירה חופשית.

לגבי התכנית שדיווחתי עליה בסיוור של ועדת העבודה לפני כהצי שנה - התכנית היא חשובה ומיוערת גם מסגרתית וגם תכנית להענות לצרכים של החניכים. זו מסגרת שבה הנער לומד 3 ימים ועובד 3 ימים. למעשה רצינו לבלבל אותו כדי שהנער לא ידע אם הוא תלמיד או עובד. זוהי טיסמה שאנחנו רוצים להכניס אותה למנוגרים, כי בלימוד מקצוע חייבים לתפקד יום-יום. האלמנט הזה נתקבל יפה אצל התלמידים, וקיים הבלבול הזה מי הוא מנהל בית הספר ומי הוא מנהל העבודה. זהו אלמנט שאנחנו רואים בו ברכה רבה, אם כי בזמנו הזהירו אותנו שהנערים לא ירצו ללכת לניסוי זה. מסתבר שיותר נערים מוכנים לעבוד וללמוד, ומוכנים לוותר על התשלום, כי כאשר הם לומדים 3 ימים הם מקבלים קצת פחות.

תוצאות הניסוי מראות שמידת ההעדרות של החניכים יורדת, והתחלופה היא קטנה מאד.

גורם נוסף ללימוד ועבודה 3 ימים בשבוע - מתברר שמבחינה טכנולוגית מקושרת העבודה מתחילים להתמחות ומספור לא מבוטל של נערים מקבל את המקצוע תוך כדי עבודה ולימוד, באותה שיטה שהיתה ידועה בימים הראשונים של המדינה במסגרות ובנגרות. היום מתמחים בנגרות בנגרייה, ובמסגרות במסגרייה. בכל זאת הנער אינו יוצא בעל מקצוע אחרי 2 או 3 שנות לימוד בעבודה. אנחנו חייבים להשלים את התכנים המקצועיים במסגרת בית-הספר. יחד עם זאת אנחנו חושבים שהמסגרת של עבודה והניכות היא מועילה.

הנושא של הסתכלות דרך יום העבודה; של יחסים בין עובדים; המשמעה בעבודה וכו' ניתנת במסגרת של 3 ימי עבודה ו-3 ימי לימוד. יש לנו עכשיו תור של מעסיקים שמוכנים ומעוניינים בדרך-כלל ללכת בשיטה זו; לעומת זאת אין לנו נערים שעומדים בתור. אבל בזה אנחנו מוגבלים מבחינה תקציבית. אני רואה בזה הצלחה הרבה יותר מאשר פשלוון, אם כי היה לנו כשלון אחד מעניין. נסינו לתת לחניכים אפשרות לבחור בין המקצועות שהם רוצים ללמוד בצורה חופשית. החניכים אינם רוצים בחירה חופשית, הם רוצים שיכפו עליהם לימודים, כי אינם מסוגלים לבחור לבדם. אנחנו חושבים כחלק מהשיטה שהתלמיד צריך לזכות לבחור לבד את המקצועות, ואנחנו מנסים בשיטות שונות לחנך אותם לבחור לימודי מקצוע. זה אלמנט פאד משמעותי.

דבר נוסף, אנחנו רואים כדבר חשוב את שיתוף ההנהרה הסובבת ואת המעבידים במסגרת ימי הלימודים, בפעילות חברתית. במסגרת הפעילות החברתית אנחנו רואים כחלק חשוב את הפעילות של החניכים. זה נסיון בין היתר לחנך אצם לנצל את שעות הפנאי שלו, כאשר ההנחה היא שהליסוקים שיש לאדם בעבודה מבחינה פנימית הולכים

י. הכט:

ופוחתים, וכדי שיהיה עובד טוב צריך למצוא לו עיסוקים גם בשעות הפנאי, ואנחנו מתאימים את התחביבים למסגרות בית-הספר, אם זה כדור, או פיטול או ציור וכו'. בשעה 12.00 הנערים בבתי-הספר לחניכות עוסקים מתחביבים שונים כגון: אלקטרוניקה, וזה נותן תוצאות מעודדות. בתחילה הנערים לא הבינו בשביל מה אנחנו נותנים להם תכנים שאינם קשורים ישירות לעבודה. זה נותן להם דחיפה לצייר או לפסל בבית בשעות הפנאי, ונותן להם סיפוק רב.

ברצוננו להדגים לכם כאן בשיקופיות את תכניות הלימודים בתמ"ח (מתמטיקה לחניכים) וכיצד זה חייב לעבוד, ואבקש את מר לוינזון, שהוא מנהל היחידה לתכניות הלימודים, להציג לכם את הדברים.

ג. לוינזון:

שמענו מו"ר הכט בין השאר על הבעיות של האוכלוסיה של החניכים. כאשר נוחנים את הבעיות של האוכלוסיה הזאת צריך באותם המסדים לבחון אותה בדרכי הפעולה. בפרויקט של התמ"ח נוכחנו שרמת הידיעה של החניכים במתמטיקה היא של כיתות ג', ד', ה' או ו' של בית הספר היסודי. השיטה הקונבנציונלית הרגילה ללימוד חשבון כמו בבית-הספר היסודי אינה עובדת באוכלוסיה הזאת. לכן יש פה מספר הנחות פדגוגיות. הכוונה שלנו בכל התכנים היא ללמד לא רק מתמטיקה, אלא גם עברית ולימודי חברה בנושאים מקצועיים שכוונתם להעשיר את החניכים בנושאים מיוחדים שבהם חסרה להם ידיעה.

קבענו לעצמנו מספר הנחות טכנולוגיות ועקרונות פעולה שכדאי שיהיו לנו עינינו. (תיאור בשיקופיות). ברור שצריך לטפח את עצמאות הלמידה של החומר, לכן חיינו צריכים למעשה לפחוק מצבים שהיו קיימים בבית-הספר היסודי, שאנחנו עומדים בפניהם במסגרת קונבנציונלית. אנחנו צריכים למעשה לעודד את הנער להיות יותר אקטיבי באותם התכנים. צריך לבסס את הלמידה על התבססות בנושא הנלמד, לעשות קונקרטיזציה של הנושא, ולא ייתפן שהנושא יעמוד בפני עצמו. לשם כך צריך לשנות את התפקיד של המורה והתפקיד של התלמיד בנושא זה, פי הטגמה ביניהם שונה. זו כיתה שצריכה לעבוד בדרך בלתי-קונבנציונלית.

הבחינה הפדגוגית היא התייחסות לתלמיד כבעל יכולת למידה והתפתחות. בענין זה אנחנו בטוחים שיש לנו היכולת להחדיר בדרכים הנפרדות ללמידה. האוכלוסיה היא התרוגגנית לחלוטין. לא ניתנת אפשרות לבצע סלקציות או הקבצות. מצד שני אנחנו יודעים שהאוכלוסיה הזאת צריכה לתפקד כבעלי מקצוע בתעשייה. יש איזה שהן דרישות בסיסיות ראשוניות שהיננו צריכים לעמוד עליהן, שיתנו תשובה קונקרטיבית מיידית לאוכלוסיה שנמצאת בעבודה בשדה.

לכן הטכניקה הפשוטה היא קודם-כל מיבחן לכל התלמידים האלה כדי להצביע על רמת הידיעות של התלמיד, ולקבוע מה צריכה להיות נקודת ההתחלה, כדי להתחיל ללמוד מקצוע מסויים כמו למשל מקצוע המתמטיקה. יש לנו איבחון מוקדם שנותן תוצאות של רמת התלמידים (ביאור על שיקופיות). איננו יכולים בשום אופן בכיתה התרוגגנית לרדת לרמה של התלמיד החלש יותר על-ידי שיעור קונבנציונלי, על כן פיתחנו שיטת הנראה של למידה עצמית ואינדיבידואלית בהדרכת והנחיית המורה. בוודנו את כל החלקים במתמטיקה לפי המקצוע, ולאחר מכן איבחון ניתן לכל תלמיד על פי היכולת האישית שלו להתקדם באופן אינדיבידואלי, כאשר תפקיד המורה הופך להיות מנחה בחלק גדול מהזמן שלו לתלמיד כאשר הוא צריך לבצע פעולות אלמנטריות אלה במתמטיקה.

יש לנו חוברות שכל אחת מהן מכסה מספר מצומצם של פעולות. אם נער צליח לעבוד בחוברת כזאת באופן אינדיבידואלי ומצליח לסיים אותה, הוא עשה צעד אחד קדימה. אז יש לו מבחן מסכם בחוברת, ויש מעבר מיידית לחוברת שנמצאת דרגה אחת גבוה יותר.

ב. לוינזון:

לגבי ההחלטה על מסלול לכיתה איננו יבדולגלי - כל תלמיד מקבל קבוצת לימוד המתאימה לו ועובד הכיתה איננו יבדולגלי. יש כאן למידה יחידנית מודרכת, התלמיד עובד לבד וכביע את היכולת שלו, ומקבלים הערכה מטכמת לגבי אותה יחידה. אם התלמיד הצליח באותה יחידה ב-80% הוא יכול להמשיך ליחידה נוספת שהיא ברמה גבוהה יותר. אם אינו עובר, הוא חוזר חזרה, מקבל כתוספת לחוברת זו חוברת עזר נוספת שהיא בעצם ההוראה המסייעת לחוברת הספציפית הזאת. אז מצליח התלמיד להתגבר על הקשיים בחוברת הראשונה ולעבור לחוברת הבאה.

המורה עומד בפני כיתה של 20 תלמידים כאשר קבוצות התלמידים עובדות על החומרים השונים, והוא צריך להיות המתמך ביניהם, המסייע להן להתקדם. תפקידו של המורה כאן שונה לחלוטין. הוא יכול לכל היותר לתת כבוא לשיעור וסיכום לשיעור, אינו יכול לנהל את השיעור תוך כדי עבודת התלמידים. בצורה כזאת התלמידים מתקדמים.

הנסיון שלנו היה מעניין במיוחד, כאשר יכולנו לדון עם תלמידים שלא ידעו תחילה שברים פשוטים, בסוף השנה יכולנו לדון אתם על בעיות מתמטיות קשות יותר. העובדות הוכיחו שכתוצאה מלימוד יחידנית מודרכת, וכתוצאה ממגע ישיר עם החומר מתחיל להווצר אצל התלמיד תהליך הזדהות. החוברות בנויות בצורה מתאימה, הן אינן מביאות דוגמאות סופשטיות, אלא מביאות דוגמאות מהמציאות, וכך גוברת המוטיבציה, וכתוצאה מזה תלמידים רבים יכולים להתקדם בצורה מהירה יותר.

כאן היתה גם תופעה נוספת של אינטראקציה בין התלמידים. על-ידי זה שחלק מהתלמידים בהנחיית המורה גמרו את החומר מוקדם יותר, היתה אינטראקציה בין התלמידים כאשר האחד מסייע לשני. תכנית מסוג זה נותנת תשונה לרמה נמוכה יותר בטמטיקה, מה שאין בבית הספר היסודי, של סגירת הפער. איננו נכנסים למבחנים פסיכולוגיים אם הצער יכול ללמוד מתמטיקה, אלא נותנים את כל האפשרויות לסגירת הפער עם התכנים המקצועיים ויוצרים אינטראקציה בין המורים ובין התלמידים לבין עצמם.

החברות בנויות מלכתחילה על דוגמאות מתמטיות אלכטריקות שמאפשרות תיאום מוחלט בין המורה המקצועי לבין המורה העיוני כדי לסגור את הפער של המתמטיקה סהר, והעבודת תכנים מקצועיים מאירך.

(שיקופיות) אם אנחנו רואים את החומר הזה כחומר משימתי, אזי הייב לציין בצער שהחומר המשימתי הזה הייב להיות תכנית להכשרת מורים. המורים צריכים לתפקד בשיטה זו של למידה יחידנית מודרכת צריכים לתפקד בשיטה זו וחייבים להיות ערוכים לתפקוד בשיטה זו, שאינה שיטה קונבנציונלית. נקח דוגמה מחיי היומ-יום - כל פעולה גלתי קונבנציונלית הקשורה בפעילות חברתית נמצאת בכל זאת במסגרת מסוימת. יש פעולות מתמטיות שאין קשר בין המתמטיקה לבין מה שהוא מבצע, אנחנו מנסים לגרות את התלמיד לגיוון ומנסים לבנות אותו שתהיה לו תחושה לחומר, וזה עוזר לו בתפקוד המקצועי עצמו.

(שיקופיות) במקביל לתכנית זו שבנויה מלבנים קטנים, של חוברות קטנות שאפשר באמצעותן להגיע לצורה של מבנה, גם היום התוכן של כל מקצוע הוא קבוצת פעולות שנעשית בסוגא, כאשר התלמיד צריך לצתה אותן ולראות מה ההשלכות המקצועיות והעיוניות, ומה המסלול הטוב ביותר ללמוד תלמיד בצורה הקרובה ביותר לעולם התוכן המקצועי שלו.

התכנית האלה למעשה מאפשרות גמישות מכסימלית למורה בבחירת החומר בהתאם לתפקידו. עד כמה שניתן להיות מדויק וממוסגר ומובנים, בכל זאת יש שינוי בין כיתה לכיתה ובין תלמיד לתלמיד. המורה יכול על-ידי תרשים שמתאר את מערכת היחסים בין המצטרפות התפקודיות לבהור מסלולים אלטרנטיביים לקבוצות תלמידים בהתאם לרמת היכולת שלהם.

ב. לוינזון:

נתנו להם דוגמות של חוברות שכוללות טנה גדולה מאד של אינטליגנציה עם כמות המחשה גדולה מאד. זה לא סוד שעם האוכלוסייה הזאת צריך יותר ויותר לעבוד בכיוון של המוחשי לסופסט ולא להגיע להפשטה בשלבים הראשונים. לקחנו חוברות כאלה שנותנות מקצועות שונים, ונתנו אפשרות לתלמיד בהלחייית המדריך לכוון את הפעולות החל מהרמה הנמוכה ביותר עד לפעולות מורכבות יותר.

(שיקופית) מה קורה לנו כאשר אנחנו מגיעים למדנא - כאן יש ספרי עזר והדרכה, ובכל מוסך יש חוברות הדרכה על האטצבא באמצעותן סיגלו לעצמם החניכים, כתוצאה מהנסיון בשלבים המוקדמים יותר, אפשרות לזהות את החלקים על פי התמונות שחוברות ועל פי זה הם יכולים לתפקד. חוברות אלה מכילות שלבים הדרגתיים של הצגת הנושא בעבודה היומית.

ההצלחה של החומר הזה תלויה בכמה סרכיבים. קודם כל היא תלויה בשיתוף הפעולה בשדה, ובבעלי המקצוע שמכשירים את החניכים האלה. לא ייתכן שחניך יתפקד בתעשייה בעוזר שולי, ומאידך אנחנו צותנים לו חומר מקצועי מהור. לכן הקשר עם התעשייה בהקשר לחומרים האלה חייב להיות הדוק. הקניין מביא אתו חוברת כזאת לעבודה ופראה אותה למכונאי, ויש להניח שנוצרת קירבה ביניהם לגבי המשמעות של הדברים. החניך שלנו מוכיח שזה פועל יפה בין מנהל העבודה ובינו.

עוד שלב חשוב הוא שלב המוכנות של החניכים האלה, שצריך להיות שלב שיאפשר להם להגיע לדרגת הבטיחות הדרושה, וזה קשור לתקשורת היומית וכו'. אנחנו מפתחים פרויאקטים ותכניות לימודים לפיתוח החשיבה שתפקידו ליצור מוכנות למקצועות השונים. למשל, המוכנות למקצוע השרטוט זה שלב מוקדם, וכאשר החניך יגיע לשרטוט עצמו יהיה לו קל יותר.

יש לנו עוד פרויאקט אחד שהוא פרויאקט סיסטמטי שבגוי על מה שאמרת עד עכשיו, והוא בא להעשיר את לימודי התרבות והחברה; נושאים שאינם מקובלים כל כך על האוכלוסייה שלנו והם די מתקשים בהם. אנחנו פיתחנו פרויאקטים של משימה שדנו למעשה במתן אפשרות להעשיר את תכניות הלימודים באותם הדברים שציינת את אותם קודם. הפרויאקט הזה מתחלק למשחק לפיתוח הדגישות המוטריית, שד"ר הכט עמד עליה קודם, ולפיתוח מודעות אישית וחברתית.

יש לנו חוברות שאינן כוללות הרבה מלל, וכאשר התלמיד קורא אותן הן יוצרות חומר מחשבתי לגבי בעיות מוטריית, דוגמת בעל המוסך שאומר לקלינט שהוא החליף לו חלק, ולמעשה לא עשה כן, ומה צריכה להיות תגובתו של החניך. היינו צריכים לפתח חומרים שדנים בפיתוח מודעות אישית וחברתית. היינו צריכים לפתח נושאים שקשורים ביחידות של נושאים חברתיים. היינו צריכים למצוא נושאים מסויימים בחיי יום-יום ולא ליום העבודה, לתירגול ולמשחקים שנותנים לחניך היבט או מחשבה על צורת התנהגות מסויימת.

(שיקופית) פרויאקט זה מכוון לטיפוח ההתעניינות של הלוטר בנושא, שינויי תפקיד והתייחסות לתלמיד כבעל יכולת למידה. החומרים באופן כללי באים לפתח אצל החניכים הבעת כושרים חברתיים ורגישייות שונות, ולאיינטראקציה של החניך עם הסביבה הקרובה שלו.

המדור שלנו מכין תכניות לימודים לאוכלוסייה הזאת, ואינו מסתפק בתכניות הלימודים, ומכין חומרים דוגמת החוברות שקיבלתם פה.

הינר ש. ארבל: אני מודה מאד על החומר המאלף ששמענו כאן. כל זה ניתן כמובן לבסס ולהרחיב לשכבה של בני נוער שאנחנו מדברים עליהם, במידה ויש האמצעים המספיקים. וכאן אנחנו מגיעים למסגרת התקציבית.

היו"ר ש. ארבל:

שמענו שלנושא זה של הנוער הנקצבו בתקציב בשנה שעברה 224 מליון ל"י כולל ההתייקריות, ומזה 115 מליון ל"י לנושא שבו אנו דנים. לאור ההתייקריות של 30%-35%, לפי המספרים הרשמיים של משרד האוצר, למרות שההתייקריות למעשה היא גבוהה יותר, אנחנו סבורים שלמסגרת זו של חניכות והקניית מקצוע לנוער, שאינם ממשיכים את לימודיהם בתיכון, יש להקציב אמצעים גדולים יותר, כדי לעשות הכל למען להכניס למסגרת של לימודים בעבודה את אותם הנערים שאינם ממשיכים במסלול לימודים רגיל.

הייתי מבקשת לשמוע מה ההערכה לגבי התקציב הדרוש לשנה הבאה, לא רק במסגרת שתידרש על פי החוק שנתקבל בשנת 1973, כי ידוע שעדיין חלק גדול מהנערים שהחוק הזה חל עליהם, נשאר עדיין מחוץ למסגרת של לימוד מקצוע. התקציב הזה צריך גם לקחת בחשבון את האמצעים הדרושים להכשרת כוחות הוראה וכוח-אדם מקצועי.

גורלניק: התקנים ששמענו עליהם כאן צריכים למעשה לצמח בתוך המסגרות שאנחנו מקימים. פרויאקט כזה של הפצת תכנים של 3 ימי לימוד ו-3 ימי עבודה, העבודה שמושקעת בו בחומרים, בספרי לימוד, הכשרת מורים, הנחייתם וכו' - זה נושא שיכול לענות על הצרכים במשך הזמן אבל לא יכול לזנוק בבת אחת. הוא חייב להתפתח בצורה אולוציונית, כי משמעות הדבר שאנחנו מעבירים 36 כיתות של מה שמעבירים במשך 6 ימי לימוד בשבוע ו-6 שעות כל יום, בלימודים עיוניים בלבד ב-3 ימים. 6 כיתות אלה יספיקו לנו בדיוק לשליש האוכלוסייה. פירושו של דבר שצריך להוסיף אלמנטים של מעבדות. כלומר, הדברים אינם כל כך פשוטים כאשר אנחנו באים לפעולה בשדה, וכאשר האוכלוסייה משתנה לגמרי מדי שנה בשנה. אסור למחקה לקפוא על שמריה ועל הישיגיה, כי הדברים בעוד שנתיים לא יהיו טובים לקבוצה מסויימת.

יושבים כאן נציגי האוצר שאנחנו תמיד באים אליהם בתביאות, לא רק כספיות, שיענו לנו נושא התכנים בצורה שיכולה להנציח את הדעת. לא כל מה שרצינו מובטח לנו בעתיד הקרוב.

מה ששייך לנושא המרכזי - גכון מה שאמרה כאן היו"ר, שהתקציב נכלל ב-1976 היה 224 מליון ל"י כולל ההתייקריות, והשנה אנחנו ביקשנו 280 מליון ל"י. הדיון עוד לא הסתיים. עד כה יש הטמכה על 260 מליון ל"י, כאשר החלק המוקצב לטיפול בנוער הוא בין 150 ל-160 מליון ל"י. בתקציב הרגיל שר העבודה עדיין לאסיים את הדיון עם משרד האוצר, אבל אנחנו בעצם הולכים ומתקרבים לסכום הריאלי של יכולת הביצוע שלנו. צריך לקחת בחשבון שעלינו לבקש תקציב גם בהתחשב ביכולת הביצוע שלנו. יש עניין של הכשרת מורים; הצחייתם; הכנת חומר לימוד. כל הדברים האלה אינם מאפשרים לנו לזנוק באותו הקצב שבו היינו רוצים להתקדם.

בתקציב הפיתוח, מעבר לתקציב הרגיל, לא נכללו השנה התחייבויות שיש לנו לבנק העולמי בפיתוח כ-10 מרכזים להכשרת מורים למפעלים טכניים והנדסיים; נושא שאסור לנו לזנוח אותו מול מה שאנחנו חייבים לעשות באגף להכשרה מקצועית, בלי לפגוע בעניין הנוער.

אנחנו הגברנו את ההתחייבויות שלנו בתקציב הרגיל של הפיתוח, וזה לא כל כך רגיל שההתחייבויות יעלה על התקציב של השנה שעברה. האוצר מצדו נענה לנו, ואני מקווה שבעזרת הוועדה הזאת ובעזרת השר, האוצר ייענה לנו במה שקשור להגשמת החוק במשך 4 או 5 השנים הקרובות. היועץ המשפטי יביא בקרוב את ההצעה, ואנחנו נעשה זאת כאשר אהיה בטוח שהאישור התקציבי יהיה אישור סופי, היות והבטיחו לנו מ-18 עד 20 מליון ל"י, וזה בערך המרכיב שנותן אפשרות מעבר לתקציב הרגיל, להתחיל בפיתוח של המסגרות הנוספות הדרושות לשם ביצוע החוק.

י. גורלניק:

ברצוני להתעכב על נקודה אחת, שהיא נקודה של זהירות מסויימת - אנחנו צריכים לזכור היטב שזמן שאנחנו מפתחים נושאים אלה, גם משרד החינוך והתרבות מפתח אותם. אנחנו צריכים לקחת בחשבון דבר זה מתוך אחריות לאומית לתקציב, שלא נבזבז אמצעים ונענה לצרכים שאנחנו נדרשים להם מחד, אבל לא נשנה על דברים שאינם נחוצים לנו.

מתוך דיון עם האוצר הוברר לנו שאכן עם כל המיגבלות שיש למשרד החינוך יש בכל-זאת פיתוח בכל מה שקשור לבתי-ספר מקיפים ומרכזי נוער המשותפים עם הסוכנות היהודית בקנה מידה די רציני, שזה עשוי מאידך להפחית את הנשירה. אינני רוצה להתנבא בענין זה, אבל זה עשוי להפחית את הנשירה אם ילכו בדרך שאנחנו ממליצים עליה, שמרכזי נוער יטפלו בעיקר בגילאים של חטיבות הביניים. זאת אומרת אלה שצטרפו בכיתות ז'-ח'. (ג. לני: מהו אחוז הנשירה?) בממוצע זה בין 5% ל-7%. בשנה טובה זה מגיע ל-4.5%. אני חושב שהנשירה בכלל והנשירה הפיזית בכיתה, במידה והנערים מגיעים למרכז נוער טוב שמטפח ונוגע באותם האלמנטים הקשורים לגיל צעיר יותר, זה מאפשר ניידות לפיון לימודי אחר, שיגיע לגלים הרגילים. במידה שלא יצליחו, או לא יכוונו אוכלוסייה מסויימת למסגרות שלנו, מעבר לחטיבת הביניים, זה יחסוך הרבה מאד אמצעים גם למשרד החינוך וגם לנו. אם במסגרות הנוספות יטפחו את הנשירה הצפויה בחטיבת הביניים, ייחספו גם לנו וגם למשרד החינוך הרבה צרות.

אני מניח שזה יהיה הפיון, אם כי נצטרך עוד לעקוב אחר זה. (היו"ר ש. ארבל: מה היא המסגרת של מרכזי הנוער?) מרכזי הנוער של משרד החינוך יחד עם הסוכנות היהודית עוסקים בכיתות הפורנה בטובות יותר. אמנם יש שאיפה במרכזי הנוער להמשיך ברצף מעבר לכיתה ט', במשרד העבודה אנחנו גורסים שזה לא נחוץ, כי יסתמו את הדרך לגילים צעירים. אנחנו בגילים צעירים לא נטפל, כי איננו צריכים לעשות זאת ואיננו מומחים לכך. אנחנו ממליצים שמרכזי הנוער ידאגו לחטיבת הביניים, ואם תהיה נשירה מעבר לזה, הקיבולת שלנו תאפשר להמשיך בטיפוח. זו ההמלצה שלנו ואנחנו מקודם שהיא תתקבל.

אנחנו טורעים לעבודה שמתפתחים מוסדות נוער. אם נסתפק במהירי שנת 1976, בכל השנה היו 20 - 26 מליון ל"י, ושנת 7/1978 יהיו מהירי אחרים, אנחנו חושבים שנכנסה את ההפלת האוכלוסייה שאנחנו מטפלים בה היום ובכל המסגרות שהוזכרו כאן. יש לנו כ-18,000 בני נוער בכל המסגרות. אם נגיע תוך 4-5 שנים ל-30,000 עד 36,000 בני נוער, בזה איננו יכולים להיות בטוחים, איננו יכולים לנבא את הנשירה במדוייק בשנים הבאות, אבל אנחנו חושבים שאלה סדרי הגודל.

אנחנו מתכוונים לטפל בהכפלה, אבל ראשית ההכפלה תהיה בחניכות ובשולאיות, מיום לימודים אחד בשבוע עד לשלושה ימי לימוד.

ג. לני: האם ידוע היקף הנשירה לפני הכיתות האלה? האם יש נתונים על מצב הנערים שאינם לומדים ואינם עובדים, והם מחכים באפס מעשה עד לגיל שבו הם צפויים למסגרת שלכם?

ג. גורלניק: חקרנו את הנושא הזה, כי זה הדבר שמדריך את מנוחתנו כל הזמן. כאן עיקר הבעיות שלנו. הנשירה היא בקנה מידה שבין 4% ל-7%, ויש תנודות בכל שנה, כי חלק מהנוער מקבל טיפול על-ידי קציני מבחן; חלק על ידי קצין ביקור סדיר. בענין זה וייתי מציע לשמוע את אנשי משרד החינוך.

גשרו
האם יש יסוד להנחה שכ-2000 בני נוער בכיתות ה'ו', ואיש אינו מגיע אליהם?

מ. כהן:

גורלניק: בכתות ה'ו' הנשירה היא קטנה יותר. הנשירה הפיזית היא לא יותר מ-2% עד 2.5%, מכסימום 3% ואז מגיעים למספר של 2000. בין אלה יש מישקעים שמטפל בהם משרד הסעד או משרדי ממשלה אחרים. זה לא כל כך פשוט. אם יעקבו היטב אחרי 2000 אלה, יתברר שלרבים מהם יש קשר עם קציני מבחן ועם עובדים סוציאליים.

אנחנו היינו רוצים שבעתיד האוכלוסיה הרלוונטית לרצף של טיפול שלנו תהיה רק אחרי כיתה ט' ולא לפני זה. זוהי שאיפה שלנו במסגרת משרד העבודה, וזה כולל גם את משרד החינוך, כי חוק חינוך חובה התאים את עצמו פחות או יותר למסגרת זו.

אנחנו חושבים... שנקבל את האמצעים שביקשנו; הדייון עדיין לא נסתיים ועוד לא הגענו לסוף פסוק, אם כי התגברו במידה רבה על הקשיים, לא קיבלנו כל מה שביקשנו. שר העבודה עדיין סובר שאנחנו צריכים לקבל עוד כסף כדי שיוכל להציג בפני הוועדה את הארכת החוק, שנימים אלה יסתיים הדייון כו. הפער בהחלט הצטמצם.

אני רוצה בהזדמנות זו להודות לוועדה על הדייון שקיימה לפני מספר שבועות, ואשר סייע בידינו. ואני רוצה בהזדמנות זו להודות לאנשי האוצר ולנכונותם לסייע בידינו בשטח זה, אחר שסיירו יחד אתנו במקומות השונים. אני יודע באיזה לחצים הם עומדים. עוד לא סיימנו את הדייון, וכאשר נסיים אותו נביא אותו בפניהם.

הי"ר ש. ארבל: בהמשך לשאלתו של חה"כ לוי על הנשירה והיקפה, הייתי רוצה לדעת מה מידת הקשר בין משרד החינוך לבין משרד העבודה כדי שיהיה מעקב אחרי כל נער שנשיר מבית-הספר, על-מנת לאתרה אותו בזמן הצרכו? אנחנו נזמין את נציגי משרד החינוך לאחת הישיבות הקרובות.

א. לאור: אני מודה על האפשרות שניתנה לי להופיע בוועדה זו. ראשית בדצוני להבהיר לחברי הכנסת שמצב התקציב עדיין לא טוב. היה לנו מספר דיונים עם משרד העבודה והתגבשה איזו הצעה, אבל כל מה שאני אומר זה עוד לפני ההחלטה של קיצוץ 2 מליארד ל"י בתקציב, או כל סיכום אחר שיהיה במשא-ומתן בשעות אלה על התקציב. יש אלמנט של אי-ודאות ויכול להיות שיהיה שינוי. אני מוצא לנכון לעמוד על נקודה זו, שהתקציב אינו סגור סופית.

במהלך הדייון עם משרד העבודה כפי שהוא גובש או סוכם עד היום משרד העבודה זכה בתוספת ריאלית מעל ומעבר להתייקרויות. סיכמנו על תוספות ריאליות. בכל הדייון היתה הסכמה על ההתייקרויות במחירים, מעל ומעבר למשרדים אחרים, ובסדר גודל משמעותי, בעיקר בנושא של הכשרת חניכים. אישרנו תוספת של אפשרות קליטה של 2000 חניכים בכיתות חדשות. אין הגבלה מבחינת יכולת הקליטה בכיתות הקיימות. בתקציב הפיתוח סיכמנו על תכנית של 18 מליון ל"י לבנייה של מספר בתי-ספר נוספים לחניכות. אותו דבר בשאר התחומים.

הוויכוח עם משרד העבודה הוא אם התוספת צריכה להינתן יותר גדולה, ומה יהיה גודל התוספת. לא יהיה קיצוץ לא בתקציב הרגיל ולא בתקציב הפיתוח.

בהזדמנות זו אני רוצה להגיד כמה דברים כלליים בקשר להכשרה המקצועית של משרד העבודה. כולנו מודעים לזה שעדיף היה לנו היינו לכולים לבצע את חוק החניכות וההכשרה המקצועית בהתאם ליכולת, ולא היינו מוגבלים על-ידי התקציב; נושא'י למסיגבלות שיש בכוח האדם הדרוש יש גם סיגבלות תקציביות, ומשרד העבודה מבין זאת, אם כי כל

א. לאור:

משרד חושב שהוא צריך לקבל יותר, והקיצוץ צריך לחול על משרד אחד.

חשוב לדעת מה המשרד עושה באמצעים שעומדים לרשותו. יכולה להיות הפניה טובה מאד, אבל היא עולה פי שלושה מתכנית החניכות הרגילה, 3 ימי לימוד לעומת יום לימודים אחד. אם יש תקציב נדון על זה וצריך יהיה לתקן את חוק החניכות; האם לא מוטב שבאותו כסף במקום לקלוט חפ"ץ אחד תהיה אפשרות לקלוט שלושה חניכים. מצד אחד נרחיב תכניות סועילות ויקרות, ולא נזל מצד שני לבצע תכניות שהחוק מחייב על כך צריך לתת את הדעת.

ב. בהגו:

מוטב שילד אחד לא ישב בבית-הסוהר או במוסד סגור, כי מה שזה עולה שווה לתקציב של שלושה תלמידים בבית-הספר לחניכות. החזקה ילד במוסד סגור עולה הון תועפות. (ג. גרונברג: יש לך מירשם למנוע זאת?) הילד לא נולד פושע, כדאי לתת את הדעת לטפל בו בעוד סועד, כדי שלא יהיה צורך אחר כך להחזיק אותו במוסד סגור.

א. לאור:

התשובה היא שאז צריך לתת אין סוף תקציב לנושא מסויים. אפשר להגיד אותו דבר לגבי תאונות דרכים. לפי שיקול זה צריך לתת בלי סוף תקציב למגיעת תאונות דרכים, או לבריאות כדי למנוע מחלות, ואז צריך אח כל התקציב לתת לבריאות. כיוון שהפתרונות אינם חד-משמעיים צריך לחלק את התקציב למספר מטרות.

טר גורלניק הזכיר כאן את הבעיה של תחום ההפקר, או החטיפות שמשרד העבודה, משרד החינוך ומשרד הסעד גם יחד מטפלים בהם. זה בולט בעיקר בקשר לכיתות ט'. צריך לזכור בקודה זו. אל נשכח שמשרד העבודה בראש ובראשונה מופקר על ההכשרה המקצועית, ועל הכנת כוח אדם מקצועי לצרכי המשק. זו בקודה בסימית. הפעילות בקרב הנוער הטעון טיפוח בנושא הלימודי, זה רק אספקט אחד מהתפקידים האחרים שיש למשרד העבודה, וזו הכשרת סבוגרים לעיסוקים שהמשק צריך אותם; טיפול בטובטלים מבחינה מקצועית, ושאר נושאים שקשורים לכוח אדם מקצועי, ולא רק הכנת מערכת לימודית לנוער בעייתי מבחינת יכולתו ללמוד. צריך לראות פעילות זו בהקשר של הפעילות הכוללת. מתן דגש יתר על מסגרות לימוד מלאות של 6 ימים בשבוע בגיל כיתות ט' על פי היבט חרבה עלול להסיק את משרד העבודה יותר מדי, ועלולה להיות לזה תועלת שלילית מבחינת המערכת, ולהסיט יותר מדי את משרד העבודה מעיסוק בנושאים חשובים אחרים שהוא מופקר עליהם.

חייבת להיות מחשבה שיטתית במסגרות הלימוד השונות שפועלת באותה אוכלוסייה. בשלב ראשון הבורנה הספציפית היא לנוער בכיתות ט', וזה הכיוון שראוי להצביע עליו, שצריך להבטיח שאותם הצעירים שפעם משרד העבודה טיפל בהם בכיתה ט', שמשרד החינוך לא יחזיק בהם בכוח בכיתה י'. (י. גורלניק: זו אינה הדאגה שלי). זו כן הדאגה שלך, כי חוק חינוך חובה קיים בכל מקום, גם במקום שאין חטיבת ביניים.

מה צריכה להיות יוזמה או של וועדת השרים לענייני רוחה או של פורום אחר.

ד. לני:

הבעיה היא לא להחזיק בכיתות, אלא לשלב ולנצל מה שאפשר לנצל למען המשק הלאומי.

א. לאור:

השאלה היא אם יש מקום לפיתוח מסגרות מקבילות אשר מתחרות ביניהן. בראש ובראשונה צריך לראות את צרכי התלמיד. זה טובן מאליו.

א. לאור:

לענין ביצוע חוק החניכות - הנסיון של השנים שנצבר בתקופת ביצוע החוק טרשה לנו לומר, שלא רק בגלל בעיות תקציביות התקשתה המערכת להרחיב את תחולת החוק. צריך להודות בכך אם רוצים לדעת מה עלינו לעשות. יש לא רק בעיות תקציביות. יש אוכלוסיות שקשה לאתר אותן. יש אוכלוסיה ערבית של בנות שיושבות במשק ביתן. יש בעיות סהותיות. אם נרצה להחיל את חוק החניכות על כולם צתקללבעיות קשות מאד. יש מקצועות שקשה להגיע אליהם. יש בעיה של מבנים, מורים ותכניות לימודים.

אני חושב שיש לזכור את כל הבעיות האלה כאשר באים לדון על הארכת חוק החניכות. יכול להיות שיש מקום לבדוק שינויים בסדרי העדיפויות, לשים את הדגש על נקודה אחת ולחכות עם הפתרון לגבי אוכלוסיה אחרת. וכאן שוב ניתקלל בבעיות שהן אינן בעיות תקציביות. היו מספר מקרים בשנים האחרונות שנחקרו חוקים והתברר שקשה לבצע אותם בגלל בעיות שונות שהתגלו תוך כדי הביצוע. במידה ובאים להציע הארכת חוק החניכות זו הזדמנות לבדוק את החוק המקורי ולחשוב אם הוא מתבצע בדיוק כפי שהתכוונו שיתבצע, או שעלו בעיות בזמן הביצוע שלא ידענו עליהן בזמן קבלת החוק. נסיון שנצבר בזמן ביצוע החוק ראוי שיעמוד לפני ביקורת לאחר כמה זמן.

המסגרות הקיימות מבטיחות קליטה יותר גדולה של חניכים. לצורך המספר הממוצע הוא 10 - 12 חניכים בכיתה. יש נשירה מרובה שהיא פרי הנסיבות של האוכלוסיה, אבל המסגרות עצמן יכולות לקלוט הרבה יותר חניכים כמעט באותו תקציב.

אותו דבר מבחינת המבנים. מערכת החינוך על כל הכותרות שלה משופעת במבנים אם ב"אורט" או ב"עמל", או בבית ספר עירוני, או בבתי הספר של משרד החינוך ושל משרד העבודה. יש מערכת חינוך מפוארת במדינה הזאת, וצריך לעשות כל מאמץ על מנת להגיע לניצול מכסימלי של המבנים האלה בשנים הבאות.

הי"ר ש. ארבל: נכון שיש תקציב שצריך לחלק אותו ליעדים שונים, אבל צריך לראות את בעיית הנוער בפרופורציה הנכונה. לחוק חינוך החובה צריך להעמיד את האמצעים כדי שיוכל למלא את המשימה המוטלת עליו. אבל ישנן תופעות לווי שביצוע חוק חינוך חובה במסגרות הקיימות אינו מתמודד אתן. נשאלת השאלה: מה עדיף? האם צריך לתת לאותה מסגרת שתמשיך לטפל בנערים שאינם מבקרים בקורסים באופן סדיר, ואינם עומדים במבחן הלימודים שלהם; או שצריך ללכתחילה ליצור מסגרות שתתנה את מלוא התועלת, על-מנת להפוך את הנער שנשר מבית-הספר הרגיל, לבעל מקצוע ולשלב אותו בחברה בכל המובנים. אנחנו רוצים להעניק לו תבונת ידיים, כאשר הראש אינו תופס את הלימודים העיוניים, ותוך כדי כך לתת לו השכלה כללית. לא מספיק להגיד שהנער סיים חוק חינוך חובה עד כיתה ט', כאשר מתברר שבמקצועות מסויימים אין לו ידיעות אפילו ברמה של כיתה ג' או ד', לא קרוא וכתוב, ולא ארבע הפעולות הפשוטות של חשבון.

איני בעד זה שתהיה מסגרת מקבילה, אבל משרד החינוך אינו צריך לפתח מסגרת מקבילה למילוי אותם התפקידים שמשרד העבודה ממלא אותם על הצד הטוב ביותר, בצורה היעילה ביותר, והנוער מפיץ מטה את מלוא התועלת. זה יהיה עוול אם ענין החניכות ושולאיות יהיה במשרד החינוך בשוליים, כאשר משרד העבודה יכול להקדיש לו את מלוא תשומת הלב, אם יקבל את האמצעים הדרושים לכך. צריכה להיות כתובת אחת שתטפל בנערים שאינם לומדים ואינם עובדים, והכתובת צריכה להיות משרד העבודה, שהוכיח את עצמו בטיפול בבעיה זו, ולכן הוא ראוי לקבל את כל האמצעים הדרושים לו למטרה זו. משרד החינוך צריך למנוע נשירה מהמסגרת של חוק חינוך חובה, אבל לא צריך לטפל בנוער שאינו שייך למסגרתו.

היו"ר ש. ארבל:

עד היום אינני מבינה למה נטל האחריות מטפל במרכזי הנוער. משרד העבודה היה בדרך למשל בנושא זה. ללא פעם מציעות אלינו ולנויות על נוער שאינו לומד ואינו עובד. משרד העבודה יכול להכניס אותו למסגרת של לימודים ועבודה אמילור בגיל 12-13. צריך לחשוב בכיוון זה.

א. לאור: אז צריך יהיה לשנות את החוק.

היו"ר ש. ארבל:

לא פעם שמעתי מפי מר לאור שבהזיכות יש 10-12 תלמידים בכיתה. אנחנו יודעים שגם במסגרת חוק חינוך חובה יש מקומות ובהם כיתות מאובלשות יותר מדי, ובמקומות ישוב מרוחקים יש כיתות עם מעט מאד תלמידים. אי-אפשר להעביר תלמידים ממקום ישוב אחד למשנהו. עדיף שתהיה כיתה קטנה בכל מקום שהיא דרושה. יש בעיות של רפות, וכיתות שונות שבהן נלמד חומר שונה.

השאלה היא כמה שעות בממוצע לומד החניך כדי שהלימוד יהיה יותר אפקטיבי. אני מציינת בהערכה את הענות משרד האוצר לנושא זה, אבל יש לציין שהיה פיגור במשך שנים רבות בנושא זה. אני מדברת על נוער במצוקה שצריך להקדיש לו את מירב תשומת הלב.

לא פעם אמרתי לאנשי משרד העבודה, שעליהם לעשות מה שמשרדים אחרים עושים, להביא הצעת תקציב גבוהה יותר, כדי שאפשר יהיה להתמקח עליה. אנשי משרד העבודה מגישים תמיד תקציב ריאלי תוך התחשבות עם המצב במדינה, מה שאין בן משרדים אחרים, ואז הם יכולים לקבל את הקיצוצים. בעבר הינן צנועים מדי בהצעת התקציב. מטעמי שבסך הכל הוקצבו 120 מליון ל"י לענייני רווחה, והעבירו את כולו למשרד החינוך. חלק מזה צריך להקציב לנוער שמשרד העבודה מטפל בו.

א. לאור:

זו החלטת הממשלה ולא החלטת האוצר. מדוע שר העבודה לא תבע זאת?

ח. שמעוני:

תקציב הרווחה הוא חלק מהתקציב הרגיל.

היו"ר ש. ארבל:

אני מציעה למנהלי המשא ומתן מטעם משרד העבודה לא להסכים לקיצוצים. ידאג משרד האוצר לגבות מה הפנסיה אמת, ושמש צריך מוסף יועבר לאוצר ולא יכנס לכיסים פרטיים.

אנחנו נקיים המשך של הדיון הזה בהשתתפות נציגי משרד החינוך, כדי לבדוק את העניין של המסגרות המקבילות, שיש בהן משום כפילות.

אני שוב מודה לאורחים שלנו על החומר המאלף שהם הביאו לנו היום.

ב) דיווח על המשא-ומתן עם איגוד העובדים הסוציאליים

היו"ר ש. ארבל:

בשבוע שעבר קיימנו דיון עם איגוד העובדים הסוציאליים בקשר לסכסוך העבודה שהם הנפיקו עלינו. בסוף הישיבה ביקשנו את מר לנגרמן, שעומד בראש צוות המשא ומתן מטעם ועדת השרים לענייני שכר, לדווח לוועדה על מהלך המשא-ומתן. קראנו בעתונות על התפתחויות שהיו במשא ומתן עם העובדים הסוציאליים, והיום שמענו ברדיו שהם עומדים להכריז על שביתה, מאחר שהעובדים הסוציאליים לא באו על סיפוקם במשא-ומתן שמתנהל.

קבענו ישיבה לדיון בנושא זה למחר, אבל מאחר שהת"כ לוי העלה נושא זה בפעיה דחופה, הוחלט לבקש ממה לנגרמן לדווח לפני היום על המשא ומתן, ומה בדעת הממשלה לעשות כדי למנוע שביתה.

מ.א. לוגרמן: אני מודה לוועדה. אני מבורך שסוג עשייתם שהזמנתם אולי היום ולא מאוחר, כי היום עדיין יש דבר שאפשר לעשותו, שאולי מאוחר יהיה יותר קשה לעשייתו. אעמוד בקצרה על התפתחות הדברים, על-מנת שנוכל לסכם את התמונה לשעה זו.

בעקבות ההנחיות של ועדת השרים לענייני שכר, וההמלצות שנתקבלו גם על-ידי ועדת העבודה, אנחנו זימנו ישיבה ליום ד' בשבוע שעבר. היתה זו ישיבה משותפת עם נציגי ההסתדרות ואיגוד העובדים הסוציאליים כדי לדון בנושאים שעמדו על הפרק. לקראת אותה ישיבה נתקיימה פגישה של נציגי המעסיקים בעיקר סביב נקודה אחת, שהיא נקודה מרכזית בתביעות העובדים הסוציאליים. כוונתי לשיפור תנאי השכר של עובדי השדה, העובדים בטיפול ישיר בנזקקים. באותה ישיבה נתגבשה הצעה שעמדה במתכונת ההצעה של יו"ר ועדת השרים לענייני שכר, שהוא שר האוצר, ושתי ההצעות שהוצעו על-ידי ההסתדרות ואיגוד העובדים הסוציאליים. הצעה אחת ביקשה להעמיד דירוג אלטרנטיבי לדירוג הקיים היום, היינו, הדירוג של עובדי ההוראה. ואלטרנטיבה שניה של תמריץ מיוחד לעובדי השדה, דוגמת החוזים עם האחיות.

שתי האלטרנטיבות נדחו על-ידי ועדת השרים, ונסינו לגבש המלצה כאשר ההנחייה של שר האוצר היתה במסגרת של הדירוג הקיים, והארכת מסלולי הקידום, שהיא ההנחיה הכללית היום לגבי כל המשק. במסגרת זו נסינו לעשות את המכסימום האפשרי על מנת להביא לשיפור שכרם של העובדים הסוציאליים.

באותה פגישה של המעסיקים גובשה הצעה מסויימת שמתבססת על קיצור השהות בחלק מהדרגות, בעיקר בדרגות ההתחליתות, ובמקום שהות של שנתיים דובר על שהות של שנה בדרגה 1. הדרגה ההתחלית לא נשתנתה. ההצעה מתבססת על קיצור השהות בין דרגה 1 ל-2, ובין 2 ל-3, ונשאר המסלול כפי שהיה קודם לכן.

ההצעה הזאת פירושה שבשנה הראשונה לא משתנה דבר, וזה מגיע עד ל-300 ל"י בשנת השיא, שהיא השנה ה-4 או ה-5.

כאשר ישננו ענשיו עם העובדים הסוציאליים ועברנו על הנושאים השונים, נתברר שיש להם רשימה של עשרות סעיפים, שבחלק מהסעיפים יכולצו לתת תשובה חיובית במקום; וחלק מהסעיפים אינם נוגעים כלל לשיפור תנאי השכר. לגבי חלק אחר של הסעיפים טוכם על הקמת צוות משותף בין המעסיקים וההסתדרות, שיטפל במפורט בתביעות הספציפיות של תפקיד זה ותפקיד אחר; דרגה זו ודרגה אחרת. הם העלו דברים שונים בלוח התפקוד שקשורים לבעיות ספציפיות. גם כאשר למספר בעיות מרכזיות שאינן באותו נושא של שיפור תנאי השכר לעובדי השדה נראה היה שניתן לגשר על פני הפער. כגון: הנושא של הקטנת הפרשיות בין עובד סוציאלי כשיר לבין עובד סוציאלי לא כשיר. הפרשיות היום היא 9%, והיתה נכונות מצדנו להקטין את הפרשיות הזאת, כאשר השארנו הפרשיות עקרונית בין מקדמאי לבין מי שאיננו מקדמאי, וגם כאשר שניהם כשירים צריכה להיות הפרשיות. אני משוכנע שגם פה היינו מגיעים להבנה.

גם כאשר לסוגיה מרכזית נוספת, שקשורה בשעות העבודה האינטנסיביות במיתקן עצמו, לא דובר על קיצור שבוע העבודה, אלא העמדת מספר שעות במשך שבוע העבודה לאפשרות לאיש לכתוב, להכין עצמו לאו דוקא בתוך המיתקן בו הוא עובד, אם בבית, בספרייה וכו'.

גם פה היו הבדלים בין הדרישה של האיגוד ובינינו, אבל נדמה לי שניתן היה להגיע לכלל הבנה.

כאשר בסופה של הישיבה הצגנו את הנוסחה שגובשה בין המעסיקים לגבי שיפור השכר, ובסיכום נאמר שאני לא אציג את

א. לנגרמן:

השיטה, אלא מה המגובש שעליו מדובר, כאשר הסעיפים מסתכמים כ-1200 ל"י עד 1800 ל"י.

הצעה זו נדחה מכל בכל, הסכסוך דחה זאת - אם לצטט אותם - בשאט נפש וכו'. בסיכומה של הישיבה קבענו שתהיה ישיבה נוספת ביום ראשון, כלומר אתמול, כאשר במשך שלושה הימים שנותרו לעבודת הצוות הגענו לעיבוד הנושאים היותר ספציפיים, והוא בינתיים יכין מה שהוא צריך להכין. ולגבי חלק מהשאלות שלא צתנו עליהן תשובות מלאות ניתן אותן בישיבה אתמול, ואנחנו נחזור ונראה מה יכולים להציע בשונה ממה שהציעו לשיפור תנאי העבודה לעובדים בטיפול ישיב.

במשך שעות לא מעטות ישבנו במשרד וגיבשנו הצעה שתאמה לדעתנו את המחיות שר האוצר. לא הגענו לאלטרנטיבה שנגדה את ההצחיה של שר האוצר, אלא במערכת של מסלול קידום מסויים באמצע הקידום מעבידים בין דרגה לדרגה, הגענו להצעה שהיא גבוהה יותר מהצעה זו.

י. כהן: פתחתם את הדירוג גם כלפי מעלה?

א. לנגרמן: המסק כולו הוא בעד עליה של עוד דרגה כלפי מעלה, וזה חל גם פה. זאת אומרת הדרגה הסטיימת היא 5 במקום 4, כפי שזה חל על כל הדירוגים שעליהם מתקיים הדיון והמשא ומתן.

הבאנו את הצעתנו בפני הממונה על השכר, שנראתה לו כהצעה סבירה, כי לא פוגעים במערכת. כל מה שעשינו הוא, שקיצרנו את השמות בדרגה, אבל הוספנו תנאי ואמרו: עובד סוציאלי שהוא היום עובד שדה או מתעתד להכנס לעבודה בטיפול ישיב עם פונזים, יש בפניו שני מסלולים: מסלול רגיל שהוסכם עליו בינן המעסיקים, שהוא נע בין אפס לבין 300 ל"י בערך; ויש מסלול שני שהוא מסלול נמרץ, שהעובד יכול להכנס בו אם הוא מתחייב לעבוד 3 שנים בעבודה ישיבה עם הפונזים. המסלול הנמרץ בשונו מהמסלול הרגיל אומר, שהמעבר מדרגה לדרגה השהות היא של שנה אחת בלבד. והאלמנט השני, העובד הסוציאלי שבמשך שלוש שנות לימודיו עושה עבודה מעשית בשנה השנייה ובשנה השלישית בערך שלושה ימים בשבוע, אנחנו מניחים בשתי שנות לימודיו כשנת עבודה אחת. על כן לא יתחיל בדרגה 1 אלא בדרגה 2.

אני מעלה בפניכם את כל העניין, למרות שהצעה זו עדיין אינה הצעה רשמית, ואסביר מדוע. הבאנו את ההצעה בפני הממונה על השכר והוא סבר שיש פה כל האלמנטים שדיברנו עליהם; איננו פוגעים בעקרון ואיננו יוצאים מהגדר של מסלול הקידום והמבנה של הדירוג הקיים. אנחנו בתנאים מסויים מביאים את האיש לשיא הדרגה המקובלת במקום ב-10 שנים ב-5 שנים. היינו, מה שקראנו מסלול נמרץ, אבל העקרונות נשארו אותם העקרונות, ובשיא הדרגה השוויון יישמר.

סובם על דעת שר האוצר ועל דעת שר הסעד שבינו ששי נפגש בתל-אביב ונסכם את העניין. ברגע שתקבל הסכמה נוכל ביום ראשון להציע הצעה זו לעובדים הסוציאליים. לא יכולנו לנהל משא ומתן מוקדם עם העובדים הסוציאליים על הצעה שטרם נתקבלה, אבל הרושם שלי היה, מתוך ידיעה את מצב הדברים והיכרות עם האנשים, שהצעה זו עשויה להתקבל. אני אומר אולי את הדברים בצורה חריפה ביותר, גם אם ההצעה הזאת היתה נדחית על-ידי העובדים הסוציאליים סבור הייתי שהסדרנו מסתום אפשרי.

ביום ששי המשכנו לקיים מגעים גם עם נציבות שירות המדינה, וגם את הסכמתה קיבלנו למהלך זה, ובשאר המהלך השלישי שגם אותו נסינו לקיים ביום שלישי, וזה המרכז לשלטון המקומי. בינתיים הפגישה עם שר האוצר נדחתה לשעה מאוחרת יותר, כי היתה ישיבה של ועדת השרים לענייני שכר, וקיימתי שיהא בינינו עם מזכיר

א. לנגרמן:

השלטון המקומי, בעיקר לאור הדברים שנאסרו פה ובוועדת השרים ביום ששי. נדמה היה לי שהכל הולך כשורה, ולמרות שלא הייתי אופטימי משהו מהאופטימיות נדבק גם בי. העניין עלה על סרטון בגלל האיום של גרירת מערכות אחרות בעקבות העובדים הסוציאליים.

במלים אחרות, חסרניז לשלטון מקומי רצה לקבל הבטחה ברורה משר האוצר, שהוא מקבל על עצמו את האחריות לתוצאות הגרירה שתהיינה בעקבות החלטה זו. איני נכנס להערכה אם היתה זו צורה מאד מחוכמת לעשות זאת, כמובן ששר האוצר דחה עניין זה מכל וכל.

זו למעשה נשארה הנקודה הכאובה המרכזית, שהיא קיבלה הסכמה של ההסתדרות, ובעיקר הסתדרות הפקידים, שהם לא יראו בזה תקדים וכו', לדרישות עבור האוכלוסיה שעליה הם מופקדים.

בסיכומי של דבר, אנחנו נפגשנו ביום ראשון עם העובדים הסוציאליים, כאשר באמתחחנו היו הפירות של עבודת צוות משותפת, ותשובות שונות ורבות לחלק ניכר מהסעיפים. לו יכולנו באותה ישיבה להציע הצעה זו נדמה היה לנו שיכולנו למנוע את השביתה. אבל לא יכולתי להציע הצעה זו, יכולתי רק לומר לעובדים הסוציאליים שקיימות מחשבות, ואנו לשם גיבוש המחשבות האלה זקוקים לעוד מספר ימים, ואנחנו פונים אליהם בנקשה לדחות את השביתה. פניתי אליהם בצורה יפה, כאשר היה ברור לי שהתשובה תהיה שלילית, ואכן היא היתה שלילית.

לאחר הודעתי זו הם פרשו מהמשא-ומתן. קיימנו לאורך מכן מספר שיחות קצרות של הבהרה, וחזרתי על נקשתי לדחות את הפגישה לשבוע הבא.

המצב היום הוא: אין שעה שבה לא נעשית פעילות בעניין, אבל יש מציאות שבה מעורבים לא רק דוקא תמיד האנשים הבכירים ביותר, שצריך לקבל את הסכמתם. שר הסעד, ואני יחד איתו, סבורים שאין שום הצדקה שהסדר שמתייחס על פחות מ-2000 עובדים צריך להיות גורם לגרירה של ארגונים שבהם יש 50,000 - 80,000 עובדים. לא מובן לנו מדוע קבוצה קטנה, שכולם הכירו בעובדה שיש לסייע לה, גוררת אחריה מיטען כזה עצום. זה דבר מוזר, כאשר נוסעת עגלה גדולה היא יכולה לגרור בעקבותיה עגלות קטנות. אבל שעגלה גדולה תיגרר אחרי עגלה קטנה שאין לה כוח גרירה, זה עניין בלתי הגיוני. כאשר עגלה קטנה בקושי נושאת את עצמה וכולם רוצים לתלות את עתידם בה, זה נראה לנו מוזר מאד.

ההסתמכות היא על מכתב של הסתדרות הפקידים מה-9.11, שאינו מתייחס ספציפית לעובדים הסוציאליים, אבל המכתב מופנה למרכז לשלטון מקומי, והוא אומר בפירוש שכל משא ומתן או כל פעולה שתיעשה כאן על-ידי הממשלה בהסכמה זו או הסכמה אחרת, לגבי קבוצה זו או קבוצה אחרת, ידעו נא אנשי השלטון המקומי שהסתדרות הפקידים תתבע אותם הדברים.

בסינו אתמול בערב עד שעה מאוחרת יחד עם שר האוצר, וגם הנוקר, וגם עכשיו המצמץ נמשך, על מנת למצוא בהסתדרות גורם שיהיה מוכן לקבל על עצמו אותה אחריות שאנחנו פוכנים לקבל על עצמנו. היינו, לבוא ולומר: אנחנו לקבוצה זו רוצים לתת דבר מיוחד שלא מתכוונים לתת אותו לקבוצה אחרת.

מ. כהן: מה הבעיה להגיד זאת?

י. כהן: הוא רוצה שגורם הסתדרותי יגיד זאת.

א. לנגרמן: נכון הוא שארגון העובדים האקדמאיים, גרעון בן-ישראל הודיע שאינם רואים עצמם נגזרים אחרי

א. לנגרמן:

אחרי ענין זה, והם מוכנים לתת התחייבות. אבל הסתדרות הפקידים הודיעה בצורה חד-משמעית שלא. ברגע זה סנסם שר הסעד לשכנע את שר האוצר שילך לענין זה גם אם לא נקבל הסכמת ההסתדרות. אתמול היה לנו מגע עם מזכיר ההסתדרות, אבל כאשר רצינו הבוקר לראות אותו עוד פעם באמר לנו שהוא נסע לחוץ-לארץ.

ח. שמעוני: איך ההסתדרות יכולה לתת התחייבות שבעתיד לא תדרוש תוספות שכר? זה ענין של הממשלה.

הינר ש. ארבל: המגמה היא שהסדר זה עם העובדים הסוציאליים לא ישמש עילה להסתדרות הפקידים לדרוש תוספות לאחרים. בענין זה יש מכתב מהסתדרות הפקידים.

ח. שמעוני: למה לתלות זאת על צוואה של ההסתדרות? היו מקרים שנענו להסתדרות פלונית ולא נענו להסתדרות אלמונית. גם הרופאים עשו אותו תרגיל לגבי האחיות.

א. לנגרמן: לסיכום המצב, אנחנו משתדלים עוד היום לעשות מאמץ אפשרי כדי שנוכל למנוע פרוץ השביתה ולשבת עם איגוד העובדים הסוציאליים. הם עדיין מוכנים ונכונים וישמחו לא לשבות. זאת אני יודע משיחה שקיימתי אתם גם אמש בשעה מאוחרת וגם הבוקר.

ח. שמעוני: זו תעודת עניות להם אם הם ישבתו בגלל דבר זה, עם כל האהדה למאבקם.

ד. לוי: וקלא תעודת עניות לממשלה כאשר היא מבטיחה דבר כזה שהיא לא יכולה להגשים אותו?

י. כהן: ההצעות שמציעים להם אינן סוגזמות. אני לצדם.

א. לנגרמן: אין לי שום התחייבות בכיסי שאכן אם ההצעה תתקבל על-ידי מי שמוסמך לקבל אותה, אבל לאור מצעי בשבוע האחרון אני יכול להגיד שאני חי בהרגשה ברורה שנצליח להגיע להסכם עם איגוד העובדים הסוציאליים על בסיס זה. הזמן קצר. אני יודע ששר האוצר רק לפני חצי שעה אמר שאינו עוסק בשום דבר אחר אלא בנושא זה בלבד, כי גם הוא מודע שכלאי לסיים את הענין לפני שביתה, ולא לאחר כל ההסתבכויות שאחרי שביתה.

איגוד העובדים הסוציאליים הודיע באופן רשמי בישיבה האחרונה, כי במקרה שתהיה שביתה ויכנסו אתם למשא ומתן לאחר השביתה, הדרישות שהם הגישו בטלות ומבוטלות והם יגישו רשימה חדשה ושונה לחלוטין של תביעות. אנחנו סבורים שצריך לעשות כל מאמץ אפשרי. כל מה שאני כעובד מדינה בכיר יכול לעשות אני עושה. אם ועדת העבודה יכולה לתת את ידה לענין בשעות אלה ממש, הברכה שתצא מכך עשויה להיות רבה. ברצוני להדגיש שהצגתי כאן הצעה שעדיין לא הוצגה לפידעת העובדים הסוציאליים, ואני מבקש לא להתייחס אליה.

א. דינר: אני מציע כהצעת סיכום ביניים, שהוועדה פונה לעובדים הסוציאליים ולמעסיקים לנהל את המשא ומתן ולסיים אותו בלי להתחשב בכל גורם אחר, מחוץ לעובדים הסוציאליים

ח. שמעוני: אני מציע הצעה של שני סעיפים: א) הוועדה פונה לממשלה לסיים את המשא ומתן עם ציבור העובדים

ח. שמעוני:

הסוציאליים ולסיימו ללא כל קשר והתנזיה עם סקטורים אחרים;
 (ב) הוועדה פונה לציבור העובדים הסוציאליים להמנע מכל שכיחה
 בכדי לא לגרום לנזקים, וזאת מבלי לוותר על מאבקם הצודק.

ד. לוי:
 אני תומך בהצעות שהועלו כאן, יחד עם זאת אני
 חושב שהגיע הזמן, כאשר יש לממשלה הצעה שנכוחה
 לקבוע שכיחה כואבת, להציע את הצעתה ולבצע אותה; כאשר מדובר בסקטור
 שהוא לכל הדעות ועל דעת כל הגורמים מקופח וזה תיקון קיפוח.

הי"ר ש. ארבל:
 אני מסכימה שנקבל סיכום כזה, אבל אני בדעה
 שהממשלה אינה צריכה לקבל התחייבות מציבור זה
 או מציבור אחר, ועל פי זה להחליט אם להענות לעובדים הסוציאליים
 או לא. הממשלה מציעה מה שהיא סבורה שהוא במסגרת טדיניות השכר
 שלה. צריך לסיים את המשא ומתן ולהגיע לסיכום חיובי לפני פרוץ
 השכיחה. ציבור העובדים הסוציאליים נהג בהתאפקות רבה במשא ומתן
 וצריך למנוע את השכיחה בכל דרך אפשרית.

עלינו לקרוא לעובדים הסוציאליים להמנע מהחרפת
 המצב, ולדחות את הכרזת השכיחה למספר ימים; לחזור למשא ומתן ולמצות
 את כל האפשר כדי להגיע לסיכום חיובי.

ידי
 בשני הדברים האלה אנחנו מחזקים את הממשלה
 שלא להגרר אחרי תביעות של קבוצות אחרות, ומחזקים את ידי העובדים
 הסוציאליים במשא ומתן. אנחנו צריכים לפנות לוועדה שמונתה על-ידי
 ועדת השרים לענייני שכר בשם הממשלה, להמשיך במאמצים שהתחילו בהם
 כדי להגיע לסיכום חיובי.

לוועדת העבודה של הכנסת אין סמכות להתערב
 במשא-ומתן, אבל אני מוכנה לדבר טלפונית עם שר האוצר ולמסור לו
 את החלטות הוועדה, שיעביר אותן למרכז השלטון המקומי. אני מבקשת
 ממך לנגרמן למסור לשר הסעד את החלטות הוועדה, ונקווה שהדבר ימנע
 את שכיחת העובדים הסוציאליים.

הישיבה ננעלה בשעה 13.00